

8. Qui ex timore facit præceptum, aliter quam debeat facit, et ideo non facit.

Capitulum nonum

Committens unum peccatum reus est omnium quoad vitam æternam. Idem *Lib. de penitent.*

9. Defleat peccator, quia offendens in uno factus est omnium reus.

Capitulum decimum.

Ignorantia non excusat prælatum in peccatis subditorum b. D. quoad mysticum, et moralem intellectum. Gregorius in Regesto.

10. Quamvis causæ, et *infra*: Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, et pastor nescit.

Capitulum undecimum.

Pro spiritualibus homagium non præstatur. Lucius III.

11. Indignum est, et a Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

REGULÆ JURIS CANONICI

in 6 Decretalium.

Bonifacius VIII.

1. Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. *Idem.*

2. Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit. *Idem.*

3. Sine possessione præscriptio non procedit. *Idem.*

4. Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum. *Idem.*

5. Peccati venia non datur nisi correcto. *Idem.*

6. Nemo potest ad impossibile obligari. *Idem.*

7. Privilegium personam sequitur: extinguitur cum persona. *Idem.*

8. Semel malus semper præsumitur malus. *Idem.*

9. Datum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum. *Idem.*

10. Ratihabitionem retrahere, et mandato non est dubium comparari. *Idem.*

11. Cum sunt partium jura obscura, reo favendum est potius quam actori. *Idem.*

12. In iudiciis non est acceptio personarum habenda. *Idem.*

13. Ignorantia facti, non juris excusat. *Idem.*

14. Cum quis in jus succedit alterius, justam ignorantiam causam censetur habere. *Idem.*

15. Odia restringi, favores convenit ampliari. *Idem.*

16. Decet concessum a principe beneficium esse mansurum. *Idem.*

17. Indultum a jure beneficium non est alicui auferendum. *Idem.*

18. Non confirmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit. *Idem.*

19. Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet. *Idem.*

20. Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur. *Idem.*

21. Quod semel placuit, amplius displicere non potest. *Idem.*

22. Non debet aliquis alterius odio prægravari. *Idem.*

23. Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus. *Idem.*

24. Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere necesse. *Idem.*

25. Mora sua cuiuslibet est nociva.

26. Ea, quæ fiunt a iudice, si ad ejus non spectant officium, viribus non subsistunt. *Idem.*

27. Scienti et consentienti non fit injuria neque dolus. *Idem.*

28. Quæ a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda. *Idem.*

29. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. *Idem.*

30. In obscuris minimum est sequendum. *Idem.*

31. Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet. *Idem.*

32. Non licet actori, quod reo licitum non existit. *Idem.*

33. Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum. *Idem.*

34. Generi per speciem derogatur. *Idem.*

35. Plus semper in se continet, quod est minus. *Idem.*

36. Pro possessore habetur, qui dolo desit possidere. *Idem.*

37. Utile non debet per inutile vitiari. *Idem.*

38. Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus exstitit impugnare. *Idem.*

39. Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo. *Idem.*

40. Pluralis locutio duorum numero est contenta. *Idem.*

41. Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum. *Idem.*

42. Accessorium naturam sequi congruit principalis. *Idem.*

43. Qui tacet, consentire videtur. *Idem.*

44. Is, qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur. *Idem.*

45. Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit. *Idem.*

46. Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debet. *Idem.*

47. Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur. *Idem.*

48. Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria vel jactura. *Idem.*

49. In pœnis benignior est interpretatio facienda. *Idem.*

50. Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem. *Idem.*

51. Semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum. *Idem.*

52. Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. *Idem.*

53. Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus. *Idem.*

54. Qui prior est tempore, prior est jure. *Idem.*

55. Qui sentit onus, sentire debet commodum, et e contra. *Idem.*

56. In re communi potior est conditio possidentis. *Idem.*

57. Contra eum, qui legem dicere potuit, apertius est interpretatio facienda. *Idem.*

58. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum. *Idem.*

59. Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eundem. *Idem.*

60. Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri. *Idem.*

61. Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum. *Idem.*

62. Nullus ex consilio (dummodo fraudulentum non fuerit) obligatur. *Idem.*

63. Exceptionem objiciens non videtur de intentione adversarii confiteri. *Idem.*

64. Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi. *Idem.*

65. In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis. *Idem.*

66. Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset. *Idem.*

67. Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit. *Idem.*

68. Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum. *Idem.*

69. In malis promissis fidem non expedit observari. *Idem.*

70. In alternativis debitoris est electio, et sufficit alterum adimpleri. *Idem.*

71. Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum magis admittendus. *Idem.*

72. Qui facit per alium, est perinde ac si fiat per se ipsum. *Idem.*

73. Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari. *Idem.*

74. Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet aliis in exemplum. *Idem.*

75. Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servare recusat. *Idem.*

76. Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare. *Idem.*

77. Rationi congruit, ut succedat in opere, qui substituitur in honore. *Idem.*

78. In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa. *Idem.*

79. Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur. *Idem.*

80. In toto partem non est dubium contineri. *Idem.*

81. In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. *Idem.*

82. Qui contra jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere. *Idem.*

83. Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur. *Idem.*

84. Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti. *Idem.*

85. Contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur. *Idem.*

86. Damnum, quod quis sua culpa sentit sibi debet, non aliis, imputare. *Idem.*

87. Infamibus portæ non pateant dignitatum. *Idem.*

88. Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem. *Idem.*

Data Romæ apud S. Petrum quinto Nonas Martii, pontificatus nostri anno quarto.

Alia, vide in additionibus ad hunc art.

REGULÆ JURIS CIVILIS.

1. Paulus, lib. xvi ad Plautium.

Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat: Non ut ex regula jus sumatur, sed ex jure quod est, regula fiat. Per regulam igitur brevis rerum narratio traditur, et, ut ait Sabinus, quasi causæ conjectio est, quæ simul cum in aliquo vitiata est, perdit officium suum.

2. Ulpianus, lib. i ad Sabinum.

Femine ab omnibus officiis civilibus vel publicis remotæ sunt, et ideo nec iudices esse possunt, nec magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio intervenire, nec procuratores existere.

3. Ibidem, lib. iii ad Sabinum.

Ejus est non nolle, qui potest velle.

4. Idem, lib. vi ad Sabinum.

Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris, vel domini.

5. Paulus, lib. ii ad Sabinum.

In negotiis contrahendis alia causa habita est furiosorum, alia eorum, qui dari possunt, quamvis actum rei non intelligerent: nam furiosus nullum negotium contrahere

potest: pupillus omnia, tutore auctore, agere potest.

6. Ulpianus, lib. vii ad Sabinum.

Nou vult hæres esse, qui ad alium transferre voluit hæreditatem.

7. Pomponius, lib. iii ad Sabinum.

Jus nostrum non patitur, eundem in paganis et testato, et intestato decessisse, earumque rerum naturaliter inter se pugna est (testatus et intestatus).

8. Idem, lib. iv ad Sabinum.

Jura sanguinis nullo jure civili dirimi possunt.

9. Ulpianus, lib. xv ad Sabinum.

Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.

10. Paulus, lib. iii ad Sabinum.

Secundum naturam est commoda ejusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.

11. Pomponius, lib. v ad Sabinum.

Id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.

12. Paulus, lib. III ad Sabinum.

In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur.

13. Ulpianus, lib. X ad Sabinum.

Non videtur cepisse, qui per exceptionem (a petitione) removetur.

14. Pomponius, lib. V ad Sabinum.

In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsentis die debetur.

15. Paulus, lib. IV ad Sabinum.

Is, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.

16. Ulpianus, lib. XXI ad Sabinum.

Imaginaria venditio non est pretio accedente.

17. Idem, lib. XXIII ad Sabinum.

Cum tempus in testamento adjicitur, credendum est pro hærede adjectum, nisi alia mens fuerit testatoris; sicuti in stipulationibus promissoris gratia tempus adjicitur.

18. Pomponius, lib. VI ad Sabinum.

Quæ legata, mortuis nobis, ad hæredem nostrum traueunt, eorum commodum per nos his, quorum in potestate sumus, eodem casu acquirimus, aliter atque quod stipulati sumus: nam et sub conditione stipulantes, omnimodo eis acquirimus, etiamsi liberatis nobis potestate domini conditio existat.

Paulus.

Si filiusfamilias sub conditione stipulatus, emancipatus fuerit, deinde exstiterit conditio, patri actio competit, quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

19. Ulpianus, lib. XXIV ad Sabinum.

Qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis ejus, hæredi autem hoc imputari non potest, cum non sponte cum legatariis contrahit. § 1. Non solet exceptio doli nocere his, quibus voluntas testatoris non refragatur.

20. Pomponius, lib. VII ad Sabinum.

Quoties dubia interpretatio libertatis est, secundum libertatem respondendum erit.

21. Ulpianus, lib. XXVI ad Sabinum.

Non debet cui plus licet, quod minus est, non licere.

22. Idem, lib. XXVIII ad Sabinum.

In personam servilem nulla cadit obligatio. § 1. Generaliter probandum est, ubicunque in bonæ fidei judiciis confertur in arbitrium domini vel procuratoris ejus conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse.

23. Idem, lib. XXIX ad Sabinum.

Contractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt, quidam et dolum, et culpam: dolum tantum, depositum, precarium: dolum et culpam, mandatam, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum: item dotis datio, tutelæ, negotia gesta (in his quidem et diligentia requiritur): societas, et rerum communio, et dolum, et culpam recipit; sed hæc ita, nisi si quid nominatim convenit, vel plus, vel minus, in singulis contractibus: nam hoc servabitur, quod

initio convenit; legem enim contractus dedit, excepto eo, quod Celsus putat, non valere, si convenerit, ne dolum præstetur: hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium est, et ita utimur. Animalium vero casus, mortes, quæque sine culpa accidunt, fugæ servorum, qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum a nullo præstantur.

24. Paulus, lib. V ad Sabinum.

Quatenus cujusque intersit, in facto, non in jure consistit.

25. Pomponius, lib. XI ad Sabinum.

Plus cautionis in re est, quam in persona.

26. Ulpianus, lib. XX ad Sabinum.

Qui potest invitis alienare, multo magis et ignorantibus et absentibus potest.

27. Pomponius, lib. XVI ad Sabinum.

Neque ex prætorio, nec ex solemnibus jure, privatorum conventionibus quidquam immutandum est; quamvis obligationum causæ pactione possint immutari et ipso jure, et per pacti conventi exceptionem: quia actionum modus vel lege, vel per prætorem introductus, privatorum pactionibus non infirmatur: nisi tunc, cum inchoatur actio, inter eos convenit.

28. Ulpianus, lib. XXXVI ad Sabinum.

Divus Pius rescripsit, eos, qui ex liberalitate conveniuntur, in id, quod facere possunt, condemnandos.

29. Paulus, lib. VIII ad Sabinum.

Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere.

30. Ulpianus, lib. XXXVI ad Sabinum.

Nuptias non concubitus, sed consensus facit.

31. Idem, lib. XLII ad Sabinum.

Verum est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendere, ut utilem actionem, aut factum efficere possit.

32. Idem, lib. XLIII ad Sabinum.

Quod attinet ad jus civile, servi pro nullis habentur; non tamen et jure naturali, quia quod ad jus naturale attinet, omnes æquales sunt.

33. Pomponius, lib. XXII ad Sabinum.

In eo, quod vel is, qui petit, vel is, a quo petitur, lucrifactor est, durior causa est petitoris.

34. Ulpianus, lib. XLV ad Sabinum.

Semper in stipulationibus, et in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est: aut si non appareat, quid actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in regione, in qua actum est, frequentatur. Quid ergo, si neque regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id quod minimum est, redigenda summa est.

35. Idem, lib. XLVIII ad Sabinum.

Nihil tam naturale est quam eo genere quidque dissolvere, quo colligatum est; ideo verborum obligatio verbis tollitur: nudi consensus obligatio contrario consensu dissolvitur.

36. Pomponius, lib. XXVII ad Sabinum.

Culpa est, immiscere se rei ad se non pertinenti.

37. Ulpianus, lib. LI ad Sabinum.

Nemo, qui condemnare potest, absolvere non potest.

38. Pomponius, lib. XXXIX ad Sabinum.

Sicuti pœna ex delicto defuncti hæres teneri non debet: ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum pervenisset.

39. Idem, lib. XXXII ad Sabinum.

In omnibus causis pro facto accipitur id, in quo per alium mora est, quominus fiat.

40. Idem, lib. XXXIV ad Sabinum.

Furiosi, vel ejus, cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est.

41. Ulpianus, lib. XXXVI ad Edictum.

Non debet actori licere, quod reo non permittitur, § 1. In re obscura melius est favere repetitioni quam adventitio lucro.

42. Cajus, lib. IX ad Edictum provincie.

Qui in alterius locum succedunt, justam habent causam ignorantiam, an id, quod peteretur, deberetur. Fidejussores quoque non minus, quam hæredes, justam ignorantiam possunt allegare. Hæc ita de hærede dicta sunt, si cum eo agatur: non etiam, si agatur: nam plane qui agit certus esse debet, cum sit in potestate ejus quando velit, experiri: et ante debet rem diligenter explorare, et tunc ad agendum procedere.

43. Ulpianus, lib. XX ad Edictum.

Nemo ex iis, qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impediatur. § 1. Quoties concurrunt plures actiones ejusdem rei nomine, una tantum quis experiri debet.

44. Idem, lib. XXIX ad Edictum.

Toties in hæredem damus actionem de eo, quod ad eum pervenit, quoties ex dolo defuncti convenitur; non quoties ex suo.

45. Idem, lib. XXX ad Edictum.

Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio rei suæ consistere potest. § 1. Privatorum conventio juri publico non derogat.

46. Cajus, lib. X ad Edictum provincie.

Quod a quoquam pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur.

47. Ulpianus, lib. XXX ad Edictum.

Consilii non fraudulentum nulla obligatio est: cæterum si dolum, et calliditas intercessit, de dolo actio competit. § 1. Socii mei socius, meus socius non est.

48. Paulus, lib. XXXV ad Edictum.

Quidquid (in) calore iracundiæ vel sit, vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseverantia apparuit iudicium animi fuisse: ideoque brevi reversa uxor, nec divertisse videtur.

49. Ulpianus, lib. XXXV ad Edictum.

Alterius circumventio alii non præbet actionem.

50. Paulus, lib. XXXIX ad Edictum.

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.

51. Cajus, lib. XV ad Edictum provincie.

Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est aliis restituere.

52. Ulpianus, lib. XLIV ad Edictum.

Non defendere videtur, non tantum qui latitat, sed et is, qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere actionem.

53. Paulus, lib. XLII ad Edictum.

Cujus per errorem dati repetitio est, ejus consulto dati donatio est.

54. Ulpianus, lib. XLVI ad Edictum.

Nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse habet.

55. Cajus, lib. II de testamentis ad Edictum Urbicum.

Nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur.

56. Idem, lib. III de legatis ad Edictum Urbicum.

Semper in dubiis benigniora præferenda sunt.

57. Idem, lib. XVIII ad Edictum provinciale.

Bona fides non patitur, ut bis idem exigatur.

58. Ulpianus, lib. II Disputationum.

Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari.

59. Idem, lib. III Disputationum.

Hæredem ejusdem potestatis, jurisque esse, cujus fuit defunctus constat.

60. Idem, lib. X Disputationum.

Semper, qui non prohibet pro se intervenire, mandare creditur. Sed et si quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur mandati actione.

61. Idem, lib. III Opinionum.

Domum suam relicere unicuique licet, dum non officiat invito alteri, in quo jus non habet.

62. Julianus, lib. VI Digestorum.

Hæreditas nihil aliud est, quam successio in universum jus, quod defunctus habuerit.

63. Idem, lib. XVII Digestorum.

Qui sine dolo malo ad iudicium provocat non videtur moram facere.

64. Idem, lib. XXIX Digestorum.

Ea, quæ raro accidunt, non temere (in) agendis negotiis computantur.

65. Idem, lib. LIV Digestorum.

Ea est natura cavillationis, quam Græci *σόφισμα* appellant, ut ab evidentibus veris per brevissimas mutationes disputatio ad ea, quæ evidentibus falsa sunt, perducatur.

66. Idem, lib. LX Digestorum.

Marcellus ait: Desinit debitor esse is, qui nactus est exceptionem justam, nec ab æquitate naturali abhorrentem.

67. Idem, lib. LXXXVII Digestorum.

Quoties idem sermo duas sententias exprimit; ea potissimum excipitur, quæ rei gerendæ aptior est.

68. Paulus, lib. sing. de dotis repet.

In omnibus causis id observatur, ut, ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi, deficiente ea, beneficium quoque deficiat: ubi vero genus actionis id desiderat, ibi, ad quemvis persecutio ejus devenerit, non deficiat ratio auxilii.

69. Idem, lib. sing. de assign. libert. Invito beneficium non datur.

70. Ulpianus, lib. i de officio procons.
Nemo potest gladii potestatem sibi datam, vel ejusvis alterius coercionis, ad alium transferre.

71. Idem, lib. ii de officio procons.

Omnia quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt.

72. Javolenus, lib. iii ex poster. Lab.

Fructus rei est vel pignori dare licere.

73. Quintus Mucius Scævola lib. singul.

ὁρῶν.
Quo tutela redit, eo hæreditas pervenit, nisi cum feminæ hæredes intercedunt. § 1. Nemo potest tutorem dare cuiquam, nisi ei, quem in suis hæredibus, cum moritur, habuit, habiturusve esset, si vixisset. § 2. Vi factum id videtur esse, quod quis, cum prohiberetur, fecit: clam, quod quisque, cum controversiam haberet, habiturumve se putaret, fecit. § 3. Quæ in testamento ita sunt scripta, ut intelligi non possint, perinde sunt, ac si scripta non essent. § 4. Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cavere potest.

74. Papinianus, lib. i Quæst.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

75. Idem, lib. iii Quæstionum.

Nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam.

76. Idem, lib. xxiv Quæstionum.

In totum omnia, quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi vera et certa scientia perfici possunt.

77. Idem, lib. xxviii Quæstionum.

Aetus legitimi, qui recipiunt diem vel conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio hæreditatis additio, servi optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis vel conditionis adjectionem: nonnunquam tamen actus suprascripti tacite recipiunt, quæ aperte comprehensa vitium afferunt: nam si acceptum feratur ei, qui sub conditione promisit, ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio extiterit: quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur, nullius momenti faciet actum.

78. Idem, lib. xxxi Quæstionum.

Generaliter cum de fraude disputatur, non quid habeat actor, sed quid per adversarium habere non potuerit, considerandum est.

79. Idem, lib. xxxii Quæstionum.

Fraudis interpretatio semper in jure civili, non ex eventu duntaxat, sed ex consilio quoque consideratur.

80. Idem, lib. xxxiii Quæstionum.

In toto jure generi per speciem derogatur, et illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.

81. Idem, lib. iii Responsorum.

Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, jus commune non lædunt.

82. Idem, lib. ix Responsorum.

Donari videtur, quod nullo jure cogente conceditur.

83. Idem, lib. ii Definitionum.

Non videntur rem amittere, quibus propria non fuit.

84. Paulus, lib. iii Quæstionum.

Cum amplius solutum est, quam debebatur, cujus pars non invenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. § 1. Is natura debet, quem jure gentium dare oportet, cujus fidem secuti sumus.

85. Idem, lib. vi Quæstionum.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est. § 1. Non est novum, ut quæ semel utiliter constituta sunt, durent; licet ille casus extiterit, a quo initium capere non potuerunt. § 2. Quoties æquitatem desiderii naturalis ratio, aut dubitatio juris moratur, justis decretis res temperanda est.

86. Idem, lib. vii Quæstionum.

Non solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quam si non essent; sed plerumque melior.

87. Idem, lib. xiii Quæstionum.

Nemo enim in persequendo, deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post litem contestatam hæredi quoque prospicitur, et hæres tenetur ex omnibus causis.

88. Scævola, lib. v Quæstionum.

Nulla intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petitio est.

89. Paulus, lib. x Quæstionum.

Quandiu possit valere testamentum, tandiu legitimus hæres non admittitur.

90. Idem, lib. xv Quæstionum.

In omnibus quidem, maxime tamen in jure, æquitas spectanda est.

91. Idem, lib. xvii Quæstionum.

Quoties duplici jure defertur alicui successio: repudiato novo jure, quod ante defertur, supererit vetus.

92. Scævola, lib. v Responsorum.

Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset, nihil nocere, quominus et reus, et fidejussor teneantur.

93. Marcianus, lib. i Fideicommissorum.

Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur.

94. Ulpianus, lib. ii Fideicommiss.

Non solent, quæ abundant, vitare scripturas.

95. Idem, lib. vi Fideicommiss.

Nemo dubitat, solvendo videri eum, qui defenditur.

96. Marcianus, lib. xii Fideicommiss.

In ambiguis orationibus maxime sententia spectanda (est) ejus, qui eas protulisset.

97. Hermogenianus, lib. iii juris

Epitomarum.

Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum pervenit.

98. Idem, lib. iv juris Epitomarum.

Quoties utriusque causa lucri ratio vertitur, is præferendus est, cuius in lucro causa tempore præcedit.

99. Venulejus, lib. xii Stipulationum.

Non potest improbus videri, qui ignorat, quantum solvere debeat.

100. Cajus, lib. i Regularum.

Omnia, quæ jure contrahuntur, contrario jure pereunt.

101. Paulus, lib. sing. de cognit.

Ubi lex duorum mensium fecit mentionem, et qui sexagesimo et primo die venerit, audiendus est; ita enim imperator Antoninus cum divo Patre suo rescripsit.

102. Ulpianus, lib. i ad Edictum.

Qui velante prætore fecit, hic adversum Edictum fecisse proprie dicitur. § 1. Ejus est actionem denegare, qui possit et dare.

103. Paulus, lib. i ad Edictum.

Nemo de domo sua extrahi debet.

104. Ulpianus, lib. ii ad Edictum.

Si in duabus actionibus alibi summa major, alibi infamia est, præponenda est causa existimationis. Ubi autem æquiparantur famosa judicia, et si summam imparem habent, pro paribus accipienda sunt.

105. Paulus, lib. i ad Edictum.

Ubiunque causæ cognitio est, ibi prætor desideratur.

106. Idem, lib. ii ad Edictum.

Libertas inestimabilis res est.

107. Cajus, lib. i ad Edictum provinc.

Cum servo nulla actio est.

108. Paulus, lib. iv ad Edictum.

Fere in omnibus pœnalibus judiciis, et ætati, et imprudentiæ succurritur.

109. Idem, lib. v ad Edictum.

Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cum prohibere (non potest).

110. Idem, lib. 6 ad Edictum.

In eo quod plus sit, semper inest et minus. § 1. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi cum satisfactione. § 2. Pupillus pati posse non intelligitur. § 3. Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. § 4. Mulieribus tunc succurrendum est, cum defraudantur, non ut facilius calumnientur.

111. Cajus, lib. ii ad Edictum provinc.

Pupillum, qui proximus pubertati sit, capace esse, et furandi, et injuriæ faciendæ. § 1. In hæredem non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio, veluti furti, damni, injuriæ, vi bonorum raptorum, injuriarum.

112. Paulus, lib. viii ad Edictum.

Nihil interest, ipso jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

113. Cajus, lib. iii ad Edictum provinc.

In toto et pars continetur.

114. Paulus, lib. ix ad Edictum.

In obscuris inspicitur, quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet.

115. Idem, lib. x ad Edictum.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri accepisse. § 1. Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione submoveri.

116. Ulpianus, lib. ii ad Edictum.

Nihil consensui tam contrarium est, qui et bonæ fidei judicia sustinet, quam vis atque metus: quem comprobare, contra bonos mores est. § 1. Non ea itur, qui jus

publicum sequitur. § 2. Non videntur, qui errant, consentire.

117. Paulus, lib. xii ad Edictum.

Prætor bonorum possessorem hæredis loco in omni causa habet.

118. Ulpianus, lib. xii ad Edictum.

Qui in servitute est, usucapere non potest: nam, cum possideatur, possidere non videtur.

119. Idem, lib. xiii ad Edictum.

Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem.

120. Paulus, lib. xii ad Edictum.

Nemo plus commodi hæredi suo relinquit, quam ipse habuit.

121. Paulus, lib. xiii ad Edictum.

Qui non facit, quod facere debet, videtur facere adversus ea, quæ non facit. Et qui facit, quod facere non debet, non videtur facere id, quod facere jussus est.

122. Cajus, lib. v ad Edictum provinc.

Libertas omnibus rebus favorabilior est.

123. Ulpianus, lib. xiv ad Edictum.

Nemo alieno nomine lege agere potest. § 1. Temporaria permutatio jus provinciæ non innovat.

124. Paulus, lib. xvi ad Edictum.

Ubi non voce, sed præsentia opus est, mutus, si intellectum habet, potest videri respondere. Idem in surdo: hic quidem (et) respondere potest. § 1. Furiosus absentis loco est: et ita Pomponius, lib. i Epistoliarum scribit.

125. Cajus, lib. v ad Edictum provinc.

Favorabiliores rei potius quam actores habentur.

126. Ulpianus, lib. xv ad Edictum.

Nemo prædo est, qui pretium numeravit. § 1. Locupletior non est factus, qui libertum acquisierit. § 2. Cum de lucro duorum quærat, melior est causa possidentis.

127. Paulus, lib. xx ad Edictum.

Cum prætor in hæredem dat actionem, quatenus ad eum pervenit, sufficit, si vel momento ad eum pervenit ex dolo defuncti.

128. Idem, lib. xix ad Edictum.

In pari causa possessor potior haberi debet. § 1. Hi, qui in universum jus succedunt, hæredis loco habentur.

129. Idem, lib. xxi ad Edictum.

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. § 1. Cum principalis causa non consistit, ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.

130. Ulpianus, lib. xviii ad Edictum.

Nunquam actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurrentes, alia aliam consumit.

131. Paulus, lib. xii ad Edictum.

Qui dolo desiderit possidere, pro possidente damnatur; quia pro possessione dolus est.

132. Cajus, lib. vii ad Edictum provinc.

Imperitia culpæ adnumeratur.

133. Idem, lib. viii ad Edictum provinc.

Melior conditio nostra per servos fieri potest, deterior fieri non potest.